

Ett lyckat exempel - Tillskottsutfodring av lamm på bete

Denna artikel är skriven som en dokumentation och uppföljning av säsong 2019 hos företaget Långaryds lamm. Långaryds lamm var pilotgård för att testa utfodring av kraftfoder på bete med kraftfoderautomater som kan beställas av HKScan.

Viktoria och Marcus Gustavsson driver gården Långaryds Lamm som ligger i Hylte kommun i Hallands län. Gården hade ifjol ca 150 tackor, varav 100 var pälsfår och resten var vita korsnings tackor. Lamningen skedde 1-7 februari på köttraskorsningarna och 15-22 februari på pälstackorna. De vita köttraslammen föds upp inne på stall medan alla pälsamm släpps ut på bete.

Gården har cirka 60 hektar mark med arrende - cirka 15 hektar korn som tröskas, ca 25 hektar vall som skördas tidigt till fåren, 10 hektar hästfoder till försäljning, 10 hektar naturbete samt 50 hektar skog. Hösten 2019 byggdes ladugården ut för att utöka djur antalet och att göra utfodringen mera rationell med rälsteknik. Gården säljer lammskinn och lite andra produkter av skinn. Lammskinnen bereds i Tranås hos Tranås skinnberedning som även köper råskinn direkt av Långaryds lamm.

Säsong 2019

Betesstrategi

Marcus och Viktoria vill släppa ut tackor och lamm tidigt på bete, runt 15 april tycker de är lagom. Fåren släpps ut på insådda vallar. Strategin är att först göra en tidig och snabb avbetning av hela arealen. Resten av säsongen växlar Marcus och Viktoria avbetning och vallskörd för foder. Arealen är cirka 8-10 hektar och fållorna är runt 1 hektar per fålla. Ifjol var det 100 tackor med lamm ute på bete. Flocken flyttas mellan fållorna med hjälp av en vallhund och familjen. Djuren stannar 2-4 dagar per fålla beroende på tillgång på bete.

Gödsling

Marcus och Viktoria är noga med vallarna både vad gäller insädd och gödsling. Blandningarna består mest av gräs såsom rajgräs och timotej men vallen har även inslag av vitklöver. Vallarna förnyas som regel vart fjärde år. Gården har inlett en åtgärd med kalkning som är pågående, det kommer ta några år innan de är klara med alla skiften. Gården köper rådgivning för att ta fram växtodlings- och gödselplaner. Under växtsäsongen sprids gödning för att tillföra näring och öka avkastning och kvalitet på vallen.

Tidpunkt	Produkt	Giva
Första giva, slutet mars	NPK	200 kg/ha
Andra giva, slutet april, behovsstyrt	N	150 kg/ha
Tredje giva, slutet juni, behovsstyrt	N	150 kg/ha

Tillskottsutfodring med Advantage Feeders

Det unika med kraftfoderautomaten Advantage feeders är att du kan reglera givan samt styra så det är enbart lammen som får tillgång till kraftfodret. Vi var både nyfikna och spända på att testa detta hos Marcus och Viktoria. Redan från start följde en automat med ut på bete. Genom att fälla ner en avskärmande skiva blir utrymmet smalt där djuren ska komma åt fodret – det innebär att enbart lammen kan komma åt kraftfodret. Vi blev positivt överraskade att automaten kan stå fritt ute på bete och du slipper jobbet med att bygga fålla med grind för att bara släppa fram lammen till automaten med kraftfodret. Pälstackorna kretsade som hungriga hajar runt automaten men fattade snabbt att de inte kom åt godsakerna. Automaten kan lätt flyttas med traktor och gafflar på frontlastaren.

Åtkomsten av kraftfodret styrs dels av en springa som reglerar hur mycket kraftfoder som matas fram samt sätts ett galler över fodret vilket gör att lammen får pilla och slicka för att få tag i fodret. Efter en stund av pillande och slickande är tungan torr och lammet måste gå iväg och dricka eller göra något annat en stund för att bilda ny saliv.

Hos Marcus och Viktoria gick testet mycket bra. Lammen lärde sig att hitta kraftfodret och tackorna fick snällt inse att de fick inget. Förbrukningen av kraftfoder ökade efter hand vilket också är ett bra sätt att mäta lammens hunger på. Ju mer pellets de vill komma åt desto mindre försörjer betet dem, eller tackans mjölk.

Marcus fyllde automaten först varannan vecka och vid avvänjningen ca en gång i veckan. Efter avvänjning ökade åtgången av kraftfoder och då fyllde Marcus och Viktoria på ungefär var femte dag. De upplevde att påfyllningen var enkel, det var bara att köra hem den med traktorn och sedan ut till rätt fålla igen.

Avvänjning och avmaskning

Marcus och Viktoria tycker det är bra att lammen avvänjs ganska tidigt. De tycker det blir lugnare i flocken och det är enklare när lammen ska vägas. Säsongen 2019 avvändes lammen andra veckan i juni. Beteslammen avmaskades en gång.

Vägning 11 maj 2019, bagge 38 kg

Tillväxt och vägningar

Lammen vägdes regelbundet en gång i veckan med start andra veckan i maj. Djuren vallades hem till stallet när det var dags för vägning. Marcus och Viktoria tycker det är en bra investering att lägga tiden på att väga lammen regelbundet.

-Vi såg direkt när det var något hack eller svaj i tillväxten och kunde börja göra felsökning menar Viktoria. Den vanligaste orsaken till alla lammen stannade upp i tillväxt var parasiter.

Resultat slakt och tillväxt

slaktvecka	antal	vikt	klass	fett	pris kr/kg	belopp kr/lamm
v19	10	20,3	8,3	6,7	61	1 220
v21	12	20,4	9,8	5,5	61	1 244
v24	24	20,5	9,1	6,4	58	1 189
v26	16	20	8,6	7,6	51	1 020
v27	21	19,6	7,9	5,5	52	1 019
v29	37	19	8	6,5	49	931
v32	40	18,2	7	5,6	47	855
v36	10	17,4	6,8	5,8	42	731

Mer siffror

Lammen blev i genomsnitt 131 dagar gamla, då har vi räknat både på stalluppfödda lamm och beteslamm. Siffran är gemensamt snitt för köttras- och pälslamm. Köttraserna uppfödda på stall var i genomsnitt 115 dagar vid slakt. Den genomsnittliga dagliga tillväxten var 323 gram/dag. 70% av de totalt 170 slaktlammen hade gått iväg till slakt i mitten av juli.

Slakt-vecka	Vikt inför slakt kg	Slaktutbyte	Ålder dagar	Tillväxt gr/dag	Andel päls	Andel vita, kött-ras
v19	43,9	46%	90	443	0%	100%
v21	44,2	46%	108	372	8%	92%
v24	47,3	44%	123	352	25%	75%
v26	43,2	47%	137	286	31%	69%
v27	48,2	41%	133	332	47%	53%
v29	42,7	44%	141	274	54%	46%
v32	46,8	39%	145	295	65%	35%
v36	44	39%	173	231	40%	60%

Under 2019 var det 149 tackor i besättningen, 243 födda lamm, 230 uppfödda varav 170 gick till slakt. Resten av lammen behålls som rekrytering och utökning av besättningen. Totalt förbrukade Långaryds lamm 14 ton kraftfoder och hälften förbrukade tackorna och resten åt lammen upp.

Åtgång kraftfoder säsong 2019	14 ton eller snitt 90 kg per tacka med lamm
Kraftfoder tacka	45 kg
Kraftfoder lamm	30 kg per lamm
Kostnad kraftfoder tacka	161 kr per tacka
Kostnad kraftfoder per lamm	107 kr per lamm
Kostnad kraftfoder per dag lamm	0,80 kr
Kostnad kraftfoder per kilolammkött	5,50 kr/kg slaktat lamm
Kostnad kraftfoder per kg levande vikt	2,40 kr/kg levande vikt

Tips!

- Var beredd på att djuren dreglar och att du behöver rensa gallret i automaten en gång per dag.
- Ställ automaten en bit bort från dricksvattnet, annars kan de "fukta tungan" för snabbt och äta mer.
- Det är två fickor i automaten så om du vill kan du ha ett foder på ena sidan till tackor (tex säsong 2018 med betesbrist) och ett vassare foder till lamm på andra sidan.
- Automaten kan serva 100-200 lamm beroende på tillgång av bete. Lammen ska ha tillgång till automaten redan från start för att lära sig och vänja vommen vid kraftfoder.
- Väg lammen regelbundet under uppfödningen för att kontrollera att djuren mår bra och växer. Om tillväxten stannar upp är det läge att felsöka och sätta in åtgärder innan djuren har tagit för mycket skada av tex parasiter.

Fördelar med tillskottsutfodring på bete

-Lammens tillväxt stabiliseras och ökar. Slaktutbyte och klassning påverkas positivt.

-Tillväxtkurvan blir stabilare och du kan hålla din leveransplan till slakteriet.

-Lammen kommer iväg till slakt tidigare. Många beteslamm går till slakt i september-oktober vilket innebär ca 10-20% lägre slaktintäkt jämfört med slakt i juli-augusti.

-En kortare uppfödningstid sparar arbete och minskar djurens resursförbrukning vilket är klimatsmart!

-Tillskottsutfodring hjälper till att säkra att skinnen blir av god kvalitet. Vid en tidig slakt är det fördel att skinnen bereds och kommer snabbare tillbaka på säsongen och berederierna får jämnare belastning.